

Η ΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ (του Γιάννη Ζήση)

☒ Το γίνεσθαι του αστικού πολιτισμού προσδιορίστηκε εξ αρχής με αρνητικό τρόπο από τρία στοιχεία τα οποία προέρχονται από το παρελθόν. Τα τρία αυτά στοιχεία είναι:

α. Η **προσκόλληση του αστικού πολιτισμού στην ιδιοκτησία**, την **εξουσία** και την **κοινωνική ελίτ**. Αυτό έγινε κατά παρέκκλιση του θεμελιώδους οράματος και της ανθρωπολογικής προσέγγισης που αναπτύχθηκε στην αρχή των αστικών επαναστάσεων, όπως είναι ο Πόλεμος για την Αμερικανική Ανεξαρτησία και η Γαλλική Επανάσταση.

Είναι ενδεικτική η στάση του εμπνευστή της Γαλλικής Επανάστασης, Ζαν – Ζακ Ρουσσώ, για την ιδιοκτησία:

«Είναι η εμπράγματη και όχι η ανθρώπινη σχέση που προκαλεί τον πόλεμο και, καθώς η εμπόλεμη κατάσταση δεν μπορεί να προκύψει από απλές προσωπικές σχέσεις, αλλά μόνον από σχέσεις ιδιοκτησίας, ο ιδιωτικός πόλεμος ή του ανθρώπου με τον άνθρωπο, δεν μπορεί να υπάρξει ούτε στη φυσική κατάσταση, όπου δεν υπάρχει σταθερή ιδιοκτησία, ούτε στην κοινωνική κατάσταση, όπου τα πάντα υπάγονται στην αρχή των νόμων». [1]

β. Η γενεσιουργός **δυναμική ενσωμάτωσης του αστικού πολιτισμού μέσω της αγοράς**. Αυτό περιλαμβάνει, ακόμα, και την πολιτισμική αγορά στον βαθμό που πυροδοτεί τον μαζικό πολιτισμό. Εδώ ο άνθρωπος ανέδειξε ολοκληρωμένα ένα πεδίο υλιστικών αξιών και ένα ανθρωπολογικό υπόβαθρο αλλοτρίωσης και άρνησης της νοηματοδότησης της ζωής.

Αυτό ίσχυε επίσης τόσο για τους στοχαστές που εκφράστηκαν πριν, όσο και μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και που τοποθετήθηκαν -ακόμη και με προοδευτικές απόψεις– αποφεύγοντας τη συστημική διεξοδικότητα σκέψης και την ανθρωπολογική υπερβατικότητα.

γ. Η έντονη **σύνδεση του αστικού πολιτισμού με το κράτος-έθνος**. Το βασικό χαρακτηριστικό που εκφράστηκε ήταν η αίσθηση εθνικής

υπεροχής και η ρατσιστική πολιτική αντίληψη και πρακτική, η αποικιοκρατική συλλογιστική, οι στρατιωτικές συρράξεις που υποκινούνται από οικονομικά συμφέροντα κ.λπ. Το δίλημμα είναι σαφές:

«Αν, αντί να δούμε την ιστορία σαν πρόοδο από ενότητα σε μεγαλύτερη ενότητα, συνταιριασμένη και με μεγέθυνση της ελευθερίας, τη δούμε σαν μια ευκαιρία ή δυνατότητα για νέο χωρισμό και κυριαρχία στους άλλους, τί άλλο μπορούμε να αναμένουμε παρά πόλεμο και καταστροφή;» [2]

Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την ιστορική και γεωγραφική ολοκλήρωση της ελλοχεύουσας ανθρώπινης χωριστικότητας.

Η χωριστικότητα διαβρώνει τον φορέα κι εκφραστή της. Το ίδιο συμβαίνει και με την υιοθέτηση της χωριστικότητας από τον αστικό πολιτισμό. Η αναγόρευση από τον αστικό πολιτισμό της αγάπης του χρήματος, του εθνικισμού και της εξουσίας σε υπέρτατες αξίες έχουν ως συνέπεια την συστημική αυτοκαταστροφή του. Η επιδεινούμενη περιβαλλοντική, οικονομική και γεωπολιτική παγκόσμια κρίση που βιώνουμε επιμαρτυρούν τη συστημική κρίση του αστικού πολιτισμού.

Ζούμε σε μια εποχή που καλούμαστε να στοχαστούμε εναλλακτικές προτάσεις που να συνθέτουν τη μακρόχρονη ανθρώπινη εμπειρία και θεωρία και που να αναγνωρίζουν ολόκληρη την ανθρώπινη φύση – τόσο την ιδιοτελή, που ανέλυσε η ψυχανάλυση, όσο και την υπερβατική. Όσο δεν λαμβάνεται υπόψη ο ανθρωπολογικός παράγοντας στο σύνολό του, τόσο θα υπονομεύεται οποιοδήποτε σχέδιο για ένα καλύτερο κόσμο, καθώς οι άνθρωποι θα εξακολουθούν να βρίσκουν νέες διεξόδους έκφρασης της «σκιάς» τους. [3]

Αναφορές:

[1] Ρουσσώ, Ζαν, Ζακ, 2004, "Το Κοινωνικό Συμβόλαιο", εκδ. Πόλις, σελ. 56.

[2] Ιωάννης Παρασκευουλάκος, Το "Αύριο" των Εθνών, 11 Οκτωβρίου 2010.

[3] Jung, Carl, 1990, "Το Αρχέτυπο του Ολοκληρωτισμού", εκδ. Σπαγειρία:

«Όλοι κλείνουμε μέσα μας έναν –στατιστικό- εγκληματία, όπως και έναν αντίστοιχο τρελό ή άγιο», «μια σκιά», μια «πανίσχυρη τάση για κυριαρχία», «βλέπουμε στον αντίπαλο, τα δικά μας σφάλματα μεγαλωμένα σε απίστευτο βαθμό», «κάθε άνθρωπος έχει χρέος να συνειδητοποιήσει και να μάθει να χειρίζεται» την σκιά του. Αυτό «είναι ένα πολύ δύσκολο έργο που απαιτεί μεγάλο βαθμό ηθικής ευθύνης. Σχετικά ελάχιστα άτομα μόνο είναι ικανά για μια τέτοια επίτευξη και αυτά δεν είναι πολιτικοί, αλλά οι ηθικοί ηγέτες της ανθρωπότητας. Η συντήρηση και η μεγαλύτερη ανάπτυξη του πολιτισμού στηρίζεται σε αυτά τα άτομα».

Γιάννης Ζήσης, συγγραφέας

Πρώτη δημοσίευση: 31 Μαρτίου 2011